

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ดังนั้นด้วยการเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดนโยบายทางการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับตลอดมา เพราะเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า การศึกษาถือถกจักรสำคัญในอันที่จะช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (๒๕๑๕ : ๑) ได้พระราชทานกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาไว้ตอนหนึ่งว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชีวิต เพราะเป็นรากฐานสำคัญช่วยใหญ่บุคคลสามารถก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จ ความสุข ความเจริญทั้งปวงของตนเองและส่วนรวม

การจะจัดการศึกษาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยองค์ประกอบในคานต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์กันอย่างดี ได้แก่ การจัดหลักสูตรที่เหมาะสม การบริหารหลักสูตรอย่างถูกหลักวิธี และการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยกาประสานงานที่ดีของบุคลากรในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และในบรรดาบุคลากรต่างๆ ที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการนำหลักสูตรไปใช้ กล่าวได้ว่า ครูคือบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่สุดในอันที่จะยังผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่มุ่งหวังไว้

การผลิตครูใหม่คุณภาพนั้น เป็นหน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครูที่จะจัดการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ทางคานทฤษฎี และความรู้ทางคานปฏิบัติให้แก่นักศึกษา โดยการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรง การจัดประสบการณ์วิชาชีพเพื่อให้ได้รับความรู้ทางปฏิบัติ นั้น ถือเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการผลิตครู เพราะเป็นขั้นตอนที่นักศึกษาจะได้ประมวลเอาความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในทุกๆ คาน ไปใช้ในการปฏิบัติ

ในสถานการณ์ที่เป็นจริง นักศึกษาจะได้แสดงความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และ การปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

อัจฉรา ประไพตระกูลและคณะ (๒๕๒๐ : ๒ - ๓) ได้กล่าวถึงประสบการณ์ ที่นักศึกษาครูจะได้รับจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้มากหลายประการคือ ได้รับประสบการณ์ ตรงเกี่ยวกับนักเรียน ได้ศึกษาการจัดและบริหารโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ได้เห็นปัญหาที่แท้จริง ของโรงเรียน และคิดค้นหาวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ได้ทดลองปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้เรียนมา และได้ฝึกตัวให้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการเตรียมงานและรู้จักแบ่งเวลาทำงานได้ เหมาะสม เป็นต้น

การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครูนั้น กรมการฝึกหัดครูได้เล็งเห็นถึง ความสำคัญ และได้พยายามศึกษาปัญหาข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อพิจารณาหาทางแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาใหม่เพื่อความสมบูรณ์มาโดยตลอด ซึ่งในแนวทางปฏิบัตินั้น กรมการฝึกหัดครู (๒๕๒๕ : ๔๓ - ๔๔) ได้กำหนดให้มีโครงการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขึ้น อันเนื่อง มาจากสภาพปัญหาที่ประสบที่ได้รับจากการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ให้แก่นักศึกษาใน ปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

- ๑. นักศึกษายังไม่มีความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ครูตามหลักสูตร
- ๒. นักศึกษาขาดการประสานสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎี และการฝึกปฏิบัติ
- ๓. นักศึกษาขาดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเพียงพอ ที่จะช่วยให้เกิดการ สร้างเสริมเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู
- ๔. นักศึกษาขาดโอกาสที่จะพัฒนาตนเองไปทีละน้อย
- ๕. นักศึกษาขาดการเตรียมให้พร้อมที่จะเป็นผู้ เริ่มต้นวิชาชีพครูที่ดี
- ๖. ระบบการเรียนการสอนของวิทยาลัยครู ยังห่างไกลกับสภาพการณ์จริง ของโรงเรียน
- ๗. ระบบการบริหารงานประสบการณ์วิชาชีพยังไม่เอื้ออำนวยต่องานนี้เท่าที่ควร
- ๘. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เป็นอยู่ยังจำกัดอยู่ในวงแคบ ยังไม่มุ่งไปถึงการ พัฒนาคานในทุกคาน

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว กรมการฝึกหัดครู (๒๕๒๕ : ๓ - ๔) ได้สรุป

รายงานของอนุกรรมการพิจารณาเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาการฝึกหัดครู เกี่ยวกับปัญหา การฝึกสอนและการนิเทศการฝึกสอนไว้ว่า การฝึกสอนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ระบบ งานยังมีประสิทธิภาพต่ำ และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพสูงไม่ไ้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในการฝึกสอน และการนิเทศการสอน เพราะไม่ตระหนักในความสัมพันธ์ของงานฝึกสอนและ นิเทศการสอน เป็นต้น

ในบรรดาสาขาวิชาต่างๆ ที่วิทยาลัยครูได้จัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แก่ นักศึกษา ได้พบว่าในหลายๆ วิทยาลัยครูแต่ละแห่งมีนักศึกษาที่ได้ออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในสาขาวิชาศิลปศึกษาเป็นจำนวนมาก เพราะวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่ง หย่อนไปกว่าวิชาสามัญอื่นๆ จัดเป็นวิชาหลักวิชาหนึ่งในหลักสูตรระดับประถมศึกษา และ ระดับ มัธยมศึกษาที่ประกอบด้วยรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีความ รู้พื้นฐาน และมีโอกาสได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล

ศิลปศึกษาเป็นวิชาเฉพาะที่ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมกัน มีลักษณะพิเศษที่จำเป็นจะต้องนำทฤษฎีแห่งความรู้ไปทดลองปฏิบัติจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ การคิดอย่างสร้างสรรค์ และมีประสบการณ์ตรงในกาปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามความรู้สึกรักนึกคิด และจินตนาการของตนเองอย่างกว้าง ขวาง รวมทั้งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกรับรองทางสุนทรียภาพอีกด้วย จึงนับได้ว่าศิลป ศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม

ในคานคุณลักษณะของครูศิลปศึกษานั้น ดร. สำโรช บัวศรี (๒๕๑๕ : ๔) กล่าวถึงคุณสมบัติที่สำคัญของครูศิลปศึกษาว่า ครูอาจารย์ที่สอนศิลปศึกษา จะต้องมีความเข้าใจ ในเนื้อหาศิลปะเป็นอย่างดี และจะต้องทราบวิธีสอนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาเหล่านั้นไปสู่ผู้เรียน โดยวิธีการที่ง่าย และให้มีผลเป็นอย่างดีด้วย

ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการผลิตครูศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู นอกจากนักศึกษา จะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการแล้ว ยังจะต้องฝึกภาคปฏิบัติควบคู่กัน ไปอีกด้วยโดยการออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาระดับต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษาได้ดำเนินการติดต่อกันมานานหลายปี แต่เป็นที่น่าเสียดายว่ายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษา เพื่อศึกษาปัญหา

ขอบทรวงต่างๆ ที่เกิดขึ้น นำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้นแต่ประการใด
ทั้งๆ ที่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นหัวใจของการฝึกหัดครู

ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในวิทยาลัยครูผู้หนึ่ง มีภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการผลิตครูศิลปศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วยเหตุผลสำคัญ ดังนี้

๑. เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษา
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวง
ศึกษาธิการโดยตรงมาก่อนเลย

๒. จากประสบการณ์การทำหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ของผู้วิจัย ซึ่งได้ออกไปทำการ
นิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษา ติดต่อกันมานานหลายปีในวิทยาลัยครู
ต้นสังกัด ได้พบปัญหาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษาในด้านต่างๆ เป็นจำนวน
มากจึงเห็นสมควรที่จะได้มีการริเริ่มทำการวิจัยทางด้านนี้ เพื่อศึกษาและรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้น
อย่างมีระบบ

๓. วิทยาลัยครูมีภาระหน้าที่สำคัญคือการผลิตครู จึงควรจะได้หาแนวทางแก้ไข
ปัญหาขอบทรวงในกระบวนการผลิตครูในทุกๆ สาขาวิชา ให้ได้ครูที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
ในการสอนอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลป
ศึกษา ที่เกิดขึ้นทั้งในวิทยาลัยครูส่วนกลางและวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค จะเป็นข้อมูลพื้นฐานใน
การที่จะนำไปแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษา ให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษา
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง ในวิทยาลัยครู
ส่วนกลางและวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปะ
 ศึกษานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครูส่วนกลาง กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์
 วิชาชีพในวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค

สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปะศึกษานักศึกษา
 ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในวิทยาลัยครูส่วนกลางและวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค มีความแตกต่าง
 กัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปะศึกษานักศึกษา
 ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครูส่วนกลางและวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นนักศึกษาที่ออก
 ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในปีการศึกษา ๒๕๒๔ เท่านั้น โดยใช้ความคิดเห็นของบุคคล
 ๓ กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ ๑ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปะศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๒๔
 ประกอบด้วยนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลาง ได้แก่ วิทยาลัยครูสวนดุสิต
 และวิทยาลัยครูพระนคร สังกัดสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ และนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษาใน
 วิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค ได้แก่ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูเทพสตรี และ
 วิทยาลัยราไพพรรณี สังกัดสหวิทยาลัยศรีอยุธยา

กลุ่มที่ ๒ อาจารย์นิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปะศึกษา ประกอบ
 ด้วยอาจารย์นิเทศในวิทยาลัยครูส่วนกลาง สังกัดสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ และอาจารย์
 นิเทศในวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค สังกัดสหวิทยาลัยศรีอยุธยา

กลุ่มที่ ๓ อาจารย์พี่เลี้ยงในโรงเรียนที่นักศึกษาออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้ง
 ในวิทยาลัยครูส่วนกลางและวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค

ขอตกลงเบื้องต้น

ผู้ตอบแบบสอบถามตอบคำถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้วยความจริงใจ

คำจำกัดความของการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง ทักษะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ที่เลี้ยง

ประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง การฝึกสอน

ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษา หมายถึง ปัญหาในด้านต่างๆ คือ การเรียนการสอน อุปกรณ์และสถานที่ การปกครองชั้นเรียน ตัวนักเรียน โรงเรียนที่ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์ที่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์

วิทยาลัยครู หมายถึง สถาบันฝึกหัดครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ

วิทยาลัยครูส่วนกลาง หมายถึง วิทยาลัยครูที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ และในการศึกษารุ่นนี้หมายถึง วิทยาลัยที่ได้เปิดสอนวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๒๙ ได้แก่ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบและวิทยาลัยครูพระนคร

วิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค หมายถึง วิทยาลัยครูที่อยู่นอกเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสหวิทยาลัยศรีอยุธยา และในการศึกษารุ่นนี้หมายถึง วิทยาลัยที่ได้เปิดสอนวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๒๙ ได้แก่ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูเทพสตรี และวิทยาลัยรำไพพรรณี

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู

๒. เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปศึกษา ในวิทยาลัยครูส่วนกลาง และวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค ที่จะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองทั้งทางด้านวิชาการ บุคลิกภาพ เพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพวิชาศิลปศึกษามีประสิทธิภาพ และเป็นการเตรียม

ตัวเพื่อที่จะเป็นครูที่ต่อไปในภายหน้า

๓. เป็นประโยชน์ต่ออาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยง ที่จะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักการ และวิปฏิบัติต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

๔. เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ที่ได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ลักษณะงาน วิธีการ ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่โรงเรียนนั้นๆ ประสบ